

Rapport van bevindingen informateur Gemeente Putten

1. Aanleiding

Maandagavond 13 juni word ik gebeld door de burgemeester van Putten, Henk Lambooy, met de vraag om als informateur op te treden op zoek naar coalitiemogelijkheden. Graag vóór het zomerreces op 8 juli een advies! Een korte tijd, zonder nog een benul van hoe kort dan wel. Nog voor ik aan de slag, gelegenheid om wat te mijmeren over de actualiteit in algemene zin en over wat en hoe.

2. Procesverloop

2.1. Enkele mijmeringen aan de vooravond van het informatieproces

“In een democratische samenleving ontleent de overheid haar legitimatie aan de burger. De publieke zaak is in de meest letterlijke zin een zaak van de burger. De individuele burger draagt in het publieke debat, door middel van inspraak en door het uitbrengen van zijn stem bij verkiezingen, bij aan de wijze waarop de overheid haar taak vervult. Het is daarbij noodzakelijk dat het functioneren van de overheid door de burger kan worden beoordeeld. Dat betekent, dat de toegang tot overheidsinformatie een essentieel onderdeel, een kritische succesfactor, is voor een goed functionerende democratische samenleving.”

Na de verkiezingen wordt de **‘wat-vraag’** actueel: hoe ziet het beleidsprogramma voor de komende 4 jaar eruit. Immers in de verkiezingsprogramma’s wordt aandacht gevraagd voor de maatschappelijke opgaven die in de gemeente Putten actueel zijn. Maatschappelijke opgaven die enerzijds bestaan uit onderwerpen die in de samenleving spelen en die door de samenleving zijn aangedragen bij de raadsleden én anderzijds opgaven die door andere overheden aan de gemeente worden opgelegd.

Het is daarna aan de fracties om de optelsom van de maatschappelijke opgaven te wikken en te wegen. Zoeken naar overeenkomsten in plaats van verschillen. Fracties kunnen opgaven van andere partijen alsnog onderschrijven. Uit het resultaat van wikken en wegen ontstaan beelden van meerderheden en minderheden en allengs ook mogelijke vormen van coalities. De **‘hoe-vraag’** in verscheidenheid. Hoe dit proces te verwoorden als bijdrage aan de verantwoording die de fracties willen afleggen?

In algemene zin is in de achter ons liggende periode het gemeentelijke taken pakket verbreed en verzaamd. De veranderingen in de samenleving vragen daarbij een overheid die zich opstelt als bondgenoot en die samen met burgers aan oplossingen werkt. Een overheid die zich afhankelijk weet van een betrokken en actieve samenleving. Dan kan het verstandig zijn om betrokken partners uit de samenleving te charteren, die meedenken en meedoen. Op die manier kan een kloof tussen politiek en burger, voor een deel worden geslecht en vermeden. Kan het vertrouwen groeien. Welke **bestuursstijl** past bij het huidige tijdsgewricht? Is het zinvol

de bestaande bestuurscultuur te evalueren en te toetsen aan die veranderingen? Een richting aangeven die verder wordt uitgewerkt in samenspraak met de raad?

De **opgave van ons landelijk gebied** is een complexe en veelzijdige opgave met vele betrokken partners, lokaal, interlokaal en provinciaal. Het zal ook personele inzet vragen met specifieke deskundigheden. Het is niet logisch te veronderstellen dat iedere gemeente dat bezit. Samenwerking is dus geboden. De zwaarte van de opgave rechtvaardigt een wethouder die het al overziet en de regie voert. Maar bovenal het besef dat deze problematiek vele eigenaren heeft. Hier moeten we het gemeente centrisch denken loslaten. Een netwerk van betrokken actoren uit de samenleving met een beleidsnetwerk, samen als gelijkwaardige partners aan de slag.

Een concept van een plan van aanpak heb ik voor ogen. Maar 8 juli als uiterste datum voor het 'hebben' van een coalitie. De tijd is kort, te kort! Maar als het niet kan zoals het moet, dan moet het maar zoals het kan! Met een Intercity waarbij ik enkele stations oversla of wellicht met een hogesnelheidslijn?

2.2. Plan van aanpak

Op 16 juni verneem ik, dat ik kan uitgaan van de volgende veronderstellingen:

- Partijen zijn van mening dat de inhoudelijke verschillen over de volle breedte beperkt zijn. Dit maakt dat men er van overtuigd is dat er (in verschillende combinaties) op inhoud tot een coalitieakkoord gekomen kan worden.
- De complexiteit om te komen tot een coalitie zit hoofdzakelijk op 'zachte' factoren als chemie, vertrouwen en stabiliteit.
- Eerdere verkennende gespreksrondes, met de grootste partij als informateur, hebben niet tot het wenselijke resultaat geleid. Met de aanstelling van een externe informateur hoopt men een doorbraak te creëren in de huidige patstelling.
- Partijen hebben gezamenlijk een voorkeur uitgesproken om het proces om tot een coalitie te komen op te splitsen in twee delen;
 - informeren (onder leiding van externe informateur);
 - formeren (of externe ondersteuning gewenst is wordt bepaald na afronding van de informatiefase).

Bovenstaande veronderstelt dat mijn opdracht als informateur in eerste instantie bestaat uit het neerleggen van een advies over een combinatie van partijen om te komen tot een stabiele coalitie voor de komende raadsperiode. De inhoud van een coalitieakkoord zal daarbij slechts zijdelings aan de orde kunnen komen. Dus een hogesnelheidslijn waarbij we stations overslaan, maar niet helemaal vergeten! Ik neem de vruchten van mijn mijmeringen mee.

In het overleg met de fractievoorzitters op 21 juni worden deze veronderstellingen onderschreven. Eveneens wordt mijn plan van aanpak onderschreven. Met hierin de volgende kernpunten:

- Gesprekken met de afzonderlijke fracties, te bespreken vragen:

- Hoe oordeelt u de vorming van een coalitie met de andere onderscheiden fracties: ja (met een prioritering) – ja, mits (wat?) – nee.
- Er zijn 25 coalities denkbaar. Welke coalitie heeft uw voorkeur en waarom?
- Heeft u nog opmerkingen die relevant zijn voor dit onderdeel van het proces?
- Eventuele tussentijdse terugkoppeling en vervolggesprekken tussen partijen over de ‘zachte’ factoren.
- Rapportage van mijn bevindingen en aanbeveling(en) voor coalitievorming met daarin één advies voor een haalbare, stabiele coalitiesamenstelling.
- Streefdatum advies: 4 juli 2022.

3. Verslag van de besprekingen met de zes fracties

De gesprekken heb ik ook benut om een gevoel te krijgen bij begrippen als ‘zachte’ factoren, de agenda voor de komende raadsperiode en de bestuursstijl.

3.1. Inhoudelijke uitdagingen

Alvorens de coalitie voorkeuren te inventariseren is gesproken over de uitdagingen waar Putten mee van doen heeft de komende jaren. Op hoofdlijnen wordt daarover gelijkloidend gedacht. Over mogelijke geschilpunten ervaar ik een brede constructieve grondhouding. Als markante uitdagingen worden genoemd o.a.:

- woningbouw;
- de toekomst van ons landelijk gebied;
- duurzaamheid, w.o. energietransitie;
- uitvoering in het sociaal domein (jeugd, WMO en het tegengaan van eenzaamheid);
- verkeer (waaronder ontsluiting Putten-Zuid);
- leefbaarheid centrum.

3.2. Voorkeuren voor de stijl van besturen

De uitvoering van de uitdagingen vraagt:

- de moed om te midden van schaarste te prioriteren;
- voor het landelijke gebied een gerichte samenwerking met andere belanghebbenden;
- gezien de kleinschaligheid van de gemeente, het strategisch kiezen van samenwerkingspartners in de regio per thema;
- de wil om nadrukkelijker samenwerkingsallianties aan te gaan met de samenleving;
- de kaders van de raad op enkele beleidsvelden duidelijk formuleren;
- de wijze en het moment waarop de samenleving betrokken wordt, kan de effectiviteit van ons handelen vergroten, de afstand verkleinen en het vertrouwen vergroten.

3.3. Verkenning coalities

Aan de fracties is in de gesprekken gevraagd om aan de hand van mogelijke combinaties preferente coalities te benoemen en afkeuring ten aanzien van mogelijke coalities. Hierbij hebben de volgende overwegingen vanuit de partijen nadrukkelijk een rol gespeeld;

- de zetelverdeling als gevolg van de verkiezingsuitslag (waarbij voor enkele fracties ‘winst en verlies’ nadrukkelijk een rol speelt);
- de overbrugbaarheid van programmatische verschillen;

- vertrouwen, stabiliteit en daadkracht in relatie tot andere partijen.

De wijze van formuleren is weldoordacht, mede als gevolg van eerdere discussies rond de coalitie vorming. De fractievoorzitters vormen geen verrassing voor elkaar. Zowel intellectueel als sociaal ervaar ik de discussies als waardig. Opvallend is dat geen van de partijen een andere partij volledig uitsluit als ultieme coalitiepartner. Vanzelfsprekend is er wel een verschil in aannemelijkheid van de diverse samenwerkingen. Voor het vervolg van het proces is er door alle partijen de bereidheid uitgesproken om constructief mee te denken over een coalitie die niet als voorkeur is benoemd. De zogenaamde 'zachte' factoren worden daarbij voldoende toegelicht.

4. Advies coalitievorming

Zet ik de uitkomsten van de gesprekken over de aangereikte voorkeuren op een rij, dan ontwaar ik één combinatie gedragen door vier partijen. De uitkomst is duidelijk en éénduidig: de combinatie '**Gemeentebelangen, ChristenUnie, SGP en CDA**'. Toets ik deze uitkomst aan mijn bevindingen, dan is er sprake van: geen reserves jegens elkaar, bereid en in staat de coalitie te gaan vormen, de kandidaat wethouders zijn bekend en worden geaccepteerd en programmatisch de mogelijkheid van consensus. Vervolggesprekken acht ik onnodig.

5. Vervolg formatie

Gezien de resterende tijd tot aan het zomerreces, is het niet haalbaar om zowel de informatie als de formatie voor het zomerreces volledig af te ronden.

Het formeren kan beginnen en in de raadsvergadering van 7 juli kan eventueel mededeling gedaan worden van de stand van zaken. In een extra raadsvergadering na het zomerreces kan het coalitieakkoord worden geagendeerd en de wethouders worden benoemd.

Ik adviseer het coalitieakkoord ook onderwerp van openbare besluitvorming te maken. De oppositiepartijen kunnen alsdan ook wenselijkheden onder de aandacht brengen. Als sluitstuk van de verkiezingen kunnen aldus alle fracties verantwoording afleggen.

6. Overige adviezen

6.1. Bestuursstijl gemeentebestuur

In de gesprekken heb ik een grote betrokkenheid ervaren bij het onderwerp bestuursstijl. Meerdere suggesties zijn op tafel gelegd. Mijn advies is de **bestaande bestuurscultuur te evalueren en te toetsen aan de actualiteit**. In de formatie kan daarbij een richting aangeven worden, die verder wordt uitgewerkt in samenspraak met de raad. Immers het college en de raad zijn wel te onderscheiden maar niet te scheiden.

6.2. De opgave van ons landelijk gebied

Een vitaal buitengebied is een ingewikkelde puzzel. Die puzzel kan alleen gemaakt worden door een integrale aanpak van de volgende thema's: Natuur en Biodiversiteit, Klimaatadaptatie en water Regionale Energiestrategie, Stikstofdossier en Recreatie & Toerisme. Door het combineren van deze thema's en bijbehorende stakeholders met elkaar in contact te brengen,

zoeken naar gezamenlijke kansen, waardoor ook de agrarische sector toekomstperspectief krijgt. **'Hoe vliegen we dat bestuurlijk en ambtelijk aan'** is een actuele vraag in de formatiefase.

Hans van Overbeeke,
28 juni 2022